

ІСТОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2018: 44; 3–11 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2018.44.9326>

УДК 070.82-92.090.Назарук:[325.83:323.272](477.8)“1918/1920”

ДЕРЖАВОТВІРНИЙ АСПЕКТ ПУБЛІЦИСТИКИ ОСИПА НАЗРУКА 1918–1923 рр.: ІСТОРИЧНІ УРОКИ (ДО 100-РІЧЧЯ ЗУНР)

Зоряна Величко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, Львів, 79044, Україна,
e-mail: zavelychko@yahoo.com*

У статті окреслено громадсько-політичну та журналістську діяльність О. Назарука у розбудові ЗУНР. Проаналізовано змістові домінанти його публіцистики. З'ясовано особливості трансформації поглядів О. Назарука на державність, соборність, боротьбу; визначено їхню актуальність.

Ключові слова: Осип Назарук, публіцистика, ЗУНР, державотворення.

Період ЗУНР був, мабуть, найбільш складним і трагічним етапом української державності. Невипадково в його історіографії, яка, на жаль, досі рясніє «білими плямами», іноді трапляються пересмикування: від прихованого знецінення (з боку прозахідних «політкоректних» науковців і навколонаукових кіл) до профанної сакралізації (з боку пострадянських «урапатріотичних» дослідників). Тому ідеологічні нашарування, якими «обросли» історичні факти, є вдячним інструментом для політичних маніпуляцій, які спостерігаємо сьогодні в українсько-польських відносинах. Отже, *актуальність дослідження* рівноцінно важлива і в науковому, і в суспільно-політичному аспектах. Щоб творити питомий історичний наратив, відтак формувати життєздатну національну ідею, нам необхідно оновити підходи до історіописання. Йдеться не тільки про доглибне вивчення офіційних документів, які, без сумніву, мають першорядне значення в історичному моделюванні. Цілком несподівані ракурси відкривають альтернативні джерела – публіцистика, епістолярій, щоденники, спогади – одним словом відображена у Слові (тексті) особистість. Історію подій з погляду сьогодення не можливо ні відтворити, ні збагнути повною мірою – без скрупульозного осмислення/переосмислення історії ЛЮДЕЙ, які й творили свою добу. Біографістика як міждисциплінарна наука дає змогу охопити різні виміри в історіописанні. Через людину (в її цілості та одночасній багатогранності) побачити епоху – ось цікава й пізнавальна перспектива дослідження історії ЗУНР та її преси. Сьогодні інтерес науковців-істориків до різнобічного вивчення ЗУНР по-

мітно зростає. Щодо пресознавчих студій цієї доби, виокремимо комплексні наукові праці О. Богуславського, О. Дроздовської, С. Горевалова, В. Гутковського, С. Костя, С. Кравченко, І. Крупського, Н. Сидоренко, Л. Сніцарчук, Л. Супрун, Ю. Шаповала та ін. Персоналістичний підхід у дослідженнях застосували О. Барчан, С. Квіт, Л. Кичура та ін. Діяльність і творчу спадщину О. Назарука вивчали Л. Бурачок, М. Швагуляк, О. Зелена, М. Федунь та ін. *Мета* статті – з'ясувати державотвірний вимір публіцистики О. Назарука та її ідейну актуальність для сьогодення.

О. Назарук був однією з найбільш активних і контрверсійних фігур Української Революції – як громадсько-політичний діяч, редактор, публіцист, журналіст, архіваріус, військовий, ідеолог. Чому Західно-Українська Народна Республіка, яка стала втіленням столітніх сподівань українців, зрештою виявилася політично неспроможною; чому ідея української державності, що замайоріла жовто-блакитним прапором над листопадним Львовом, зазнала поразки; які уроки минулого та де шукати вихід із тієї складної, а навіть трагічної ситуації – це питання, над якими безнастанно міркував О. Назарук (залишаючи нам докладні хроніки й рефлексії тих подій). Але, крім цього, він був людиною *дії*. О. Назарук брав дуже активну участь у розбудові ЗУНР. З власної ініціативи вирушив до гетьмана П. Скоропадського просити військової та фінансової допомоги для боротьби з поляками. За свідченнями очевидців, у Білій Церкві він на колінах благав січових стрільців вирушити на поміч до Львова. Але та буремна доба ставила перед українцями щораз нові виклики, змушувала робити щораз складніші вибори – практично всліпу. Тому до столиці ЗУНР О. Назарук не повернувся, бо... залишився для участі в антигетьманському повстанні. Встановлення влади Директорії давало йому надію на одночасне втілення основоположних ідей українства: «я піддався вже був загальній думці, що як матимемо Київ, тоді матимемо й Львів. Була це загальна думка і Наддніпрянців і Галичан, що працювали на Великій Україні, в першій мірі Січових Стрільців. [...] Так. То були дні і ночі п'яні чудовою мрією великодержавности української нації» [23: 80]. Тому частина галицького політикуму (наприклад, Л. Цегельський) звинуватила персонально О. Назарука у зраді новій галицькій державі. В уряді Директорії він очолив Українську телеграфну агенцію та Головне управління преси і пропаганди (окреме міністерство). Проте в Києві О. Назарук швидко розчарувався в політиці, яку провадила Директорія, покинув пост та повернувся на Західну Україну, щоб очолити Пресову кватиру при Начальній команді Галицької Армії. Він також став редактором військового часопису «Стрілець». Після трагічної поразки УГА публіцист емігрував до Відня, де його уповноважили до справ преси і пропаганди при екзильному уряді ЗУНР, працював у його органі «Український прапор» і тижневику «Воля»; також провадив плідну дипломатичну роботу. Влітку 1922 р. Є. Петрушевич уповноважив О. Назарука вирушити до Канади і США просити підтримки в українських емігрантів. В Америці О. Назарук усвідомив безперспективність політики екзильного уряду, пережив гостру екзистенційну кризу та... знову почав палко шукати нових дієвих шляхів для здобуття сильної української держави. На той час ЗУНР припинила існування навіть на дипломатичному рівні...

О. Назарук осмислював уроки Української Революції у споминах «Рік на Великій Україні», «Галицька Делегація в Ризі 1920 р.», «Мої переговори з більшовиками», у статтях наступних років «Вічна трагедія України», «В 1-й день листопада», «21.XI. Що сей день повинен пригадувати Українцям і Полякам?», «До психології листопа-

дових днів у Галичині 1918 р.), «Три річниці», серії «Думок на часі», «Два 22 січня», «Чого нас вчать два пам'ятні дні 22 січня» тощо. Публіцист уважав, що революційна «весна» була «завчасна» [7], а поразка – неминуча: «коріння нашої катастрофи було в обставинах і в людях» [23: 336]. Він наполягав: причини, чому «держава не повстає або повстаючи гасне, треба розбирати без ніякого «вибачення», без ідеалізування блудів, – бо спільнота, в якій так роблять навіть провідні уми, очевидно ніколи не доросте до своєї державности» [8: 140]. Таким чином, у поглядах О. Назарука ідея державності зазнала трансформації, а ідея соборності відступила на другий план – як ідейно-політична програма, недосяжна в конкретних умовах. Для нього першочерговою стала боротьба за «ближчу» батьківщину, за здобуття незалежності бодай частинки української землі.

Своєрідною точкою відліку для публіциста став факт підписання у 1920 р. Варшавського договору, який він назвав «галицькою зрадою» з боку С. Петлюри [16]. Як представник Української Національної Ради, О. Назарук побачив також повний дипломатичний провал українського питання на Ризькій мирній конференції, який образно назвав «рижська Голгофта України» [9: ч. 18: 4]. Оцінки публіциста, справді, безапеляційні: «Міжнародний трибунал зробив з Галичини Балкан. Усвідомім собі це! Ми мусимо поступати, як поступають на Балкані» [23: 335]. Концепції «наддніпрянського централізму» С. Петлюри [27] О. Назарук протиставив ідею окремої Галицької держави: «Та чи не було би сьогодні злочином резигнувати з можливості досягнути галицьку державу, чи не було б доказом, що ми нічого не навчилися і що не розуміємо відношення між тактикою а метою» [29: 6]. Для публіциста здобуття автономії/незалежності Галичини, підкреслимо, не було самоціллю. Він виявив проникливе розуміння ідеї соборності та стверджував, що питання соборної української держави, «котре повинно бути і стає поволи центральною й остаточною формою національної туги всього українського народу», – коли йдеться про його реалізацію, – стає питанням тактики, тобто опертим на розумінні реальних політичних обставин [29: 3]. О. Назарук цілком відкидав закиди в сепаратизмі: «Що се? Пропаганда галицького сепаратизму від Великої України? Смішне» [9: ч. 22: 4]. Він доводив, що проголошення ЗУНР було історично необхідним, а «дві України повстали були не зі злости» [11: 2], а через політичні (внутрішні і міжнародні) причини. Подібно й М. Лозинський зазначав, що «окрема» галицька політика мала на меті «врятувати Галичину для соборної України» [2], а Л. Цегельський наголошував, що «це ми, галичани, є тими політичними соборниками. Всяку політику робимо, маючи на увазі Київ, ідею єдиної України – навіть коли здійснюємо свою галицьку політику. Через те наша політика така вперта, така безкомпромісна, аж до абсурду» [33: 67].

Отже, ідея соборності залишилася домінантою у структурі галицької ідентичності, але змістилася з площини «реальної політики» у сферу національного ідеалу. Підтвердження цієї тези містить колективний лист галицьких інтелігентів до О. Назарука (як члена уряду Є. Петрушевича) про унезалежнення українських земель від Польщі. У ньому підписанти вимагали донести до Диктатора їхню принципову «народну лінію політики» – ідею вільної соборної України, яка є «не голим фантомом», а «живою думкою» [30: 1–2].

О. Назарук невтомно виступав проти шовіністичної політики Польщі щодо українців. У «Розі на Великій Україні» він продемонстрував радикальне розуміння ідеї боротьби: «Я переконаний, що поляків – з психікою, яку вони проявляли в істо-

рії й проявляють тепер, тільки безоглядно можна відучити від страшних надужиттів над іншими народами. [...] Це одинокий шлях для виховування української суспільності на будуче» [23: 103]. І хоч автор пропагував ідею миру, але визнавав, що війна – «се один із споконвічних законів природи, створеної Богом», без якого «життя виродилось би» [15: 59]. Публіцист аргументував тезу про історичну виправданість національно-визвольної боротьби: «Кожда визвольна війна потрібна. Се ясне й безсумнівне» [15: 65]. О. Назарук уважав, що ця боротьба рівнозначна існуванню нації: «Війна це не є любовне залицання. І тому війну з чужими наїздниками на нашій землі треба вести безпощадно. Інакше вони на нашій землі зроблять те, що ми повинні робити з ними» [23: 335]. Він переконував: в іншому разі ми так і залишимося «бунтарськими хамами», бо «м'якосердому невольникові не належиться – свобода, тільки ярмо» [23: 335].

Публіцист не тільки констатував факти, давав оцінки, ставив запитання, а й пропонував дієві, на його думку, відповіді-рецепти на майбутнє. У пошуках «державного ідеалу» О. Назарук роздумував над різними формами правління й державного устрою («Три ідеали. Думки під 1-ий день листопада», «Кріза демократії а диктатура»). Ще в 1920 р. він обстоював принцип, що «влада в неспокійних часах повинна бути в руках одного чоловіка», а «всякі партії при владі в такому часі – це страшна річ, особливо коли партії видвигають неосвічених людей» [23: 334]. Диктатуру як форму правління публіцист уважав «переходовою» – «в горячий час». Він зазначав, що галицька диктатура була куди більш демократичною, ніж «олігархія наддніпрянських партій» [23: 233]. Публіцист не заперечував республіканський устрій, але доводив, що фактично кожна республіка виросла з монархії. І жодна з них не мала такого грізного сусідства, як Україна. Натякаючи на УНР, О. Назарук твердив: «штучні творива «декретовані» за сеї війни се держави на історичну секунду», бо приречені вже від самого зародження існувати так довго, скільки потрібно буде часу сусідам, що мають єдиновластя, аби «перемаширувати» до їхніх столиць [28: 68].

Доконечною запорукою державності публіцист уважав сильне дисципліноване військо (одна із засад «реальної політики»). Його місія – боронити рідний край і тримати лад всередині держави [5: 1]. О. Назарук на власному досвіді переконався, що не всі уряди дотримуються права, тому армія і зброя – це прояв державницької передбачливості, що не суперечить моралі. Він уважав, що «гекатомба нашої молоді під Крутами, невинна жертва її» лежить плямою на сумлінні Центральної Ради, яка ухвалила розпуск армії [1: 2]. О. Назарук вбачав ідеал війська в Галицькій Армії та Українських Січових Стрільцях. Публіцист наголошував на їхній високій моральності й патріотизмі. Він також обґрунтував поняття військової честі: «се хребетний стовп сили армії і тим самим нації, з котрої та армія походить», «се основний принцип, засада, підстава, підвалина її життя, її слави в минувшині й нерву її обов'язковості в будучині», «се почуття невинності й чистоти перед Богом і народом своїм та всіма народами довкруги» [8: 5].

На часі сьогодні й міркування О. Назарука про непрофесійність урядовців як загрозу державності. Неосвіченість він уважав великою перепоною у будівництві держави. Цю тему публіцист розкривав на сторінках «Стрільця». Серед головних проблем, які порушувалися в цьому часописі, були такі: фахівців, переповнення урядовцями центральних урядів, коаліційного кабінету, політичної орієнтації [23: 247]. Публіцист гостро критикував уряд Директорії: «Бо яку внутрішню політику прова-

див наддніпрянський уряд? Яку він міг провадити, коли його міністри внутрішніх справ не уміли відрізнити закона від розпорядку! І де ж при таких стані можна говорити про якусь доцільну внутрішню політику? Про адміністрацію? Адже наперед треба, щоб бодай верхи знали, що це адміністрація. А того не знав ні Петлюра, ні професор геології Швець, ні залізничний урядовець Макаренко, ні міністр внутрішніх справ Мазепа, зовсім так само, як Петлюра не знав військовости, як міністр закордонних справ не знав звичайно навіть одної чужої мови [...]. Закони переходили через Раду Міністрів, в якій більшість мали люди, що не то з правом, але й зі звичайною на заході освітою не мали спільного. [...] І все те мав бути «уряд» великої держави!» [3: 116].

Роздумуючи над недоліками українського суспільства, які стоять на перепоні державності, у 1919 р. О. Назарук оприлюднив свої «Ескізи зі школи життя. Трилогія: Раб, Хам, Дурень», що мали великий резонанс у суспільстві (навіть серед українських емігрантів). У них публіцист гостро критикував суспільні вади у вказаних гіперболізованих образах-типах. Найбільшу загрозу для нації автор убачав у поширеному типі Раба, бо «чужий може раба копати, плювати на нього, знущатися над ним – раб від чужого знесе все», він «вмент перероджується, як попаде під чужий п'ястук», «по наказу чужинця вб'є рідного батька, замкне українську школу, закриє «з переконане» українську газету, напише солідну книгу на чужій мові і піде по чужому наказу боротися як лев на кождий фронт навіть на край світа, у голоді і холоді – за чужі інтереси» [14: 6–8]. Прикмета Хама – плазунство перед «іміючими владу» [14: 11]. Дурня О. Назарук змалював як марнославну істоту, яка завжди «тримається купи» (партії).

Надзвичайно важливою публіцист проникливо уважав проблему корупції, яку порушив ще в 1921 р.(!) у брошурі «Корупція в державнім життю». З архівних джерел відомо, що О. Назарук увійшов у конфлікт з УНРадою, бо рішуче виступав проти «родинного» уряду, в якому було шість Петрушевичів. Він свідчив, що корупція здолала не одну могутню державу, і наполягав: «Найбільше добро кожного народу це упорядкована держава. Найстрашніше зло, яке грозить кожній державі, це корупція» [18: 5]. Публіцист вказав на злободенність проблеми: «В цій боротьбі всяка поблажливість це найбільше шкідлива поява» [18: 4]. Через прийом антитези О. Назарук обгрунтував, як явище корупції розкладає суспільства й держави. Він пояснював, що вирішальними чинниками занепаду є не «злі закони», «зле географічне положення», «убожество землі й населення», «вроджена нездатність населення та нездарність його провідників», «трусість війська» [18: 5–6]. Натомість корупція – це «*всеобіймаюче і найглибше сягаюче зло*», «яке напевно і нестримно *мусть* довести до загибелі кожду державу і то передвчасно», яке роз'їдає суспільний організм, бо, з'явившись в одній сфері, «заражує» й «обмотує» всі інші [18: 6]. Наслідки корупції публіцист показав на прикладі війська. Він твердив, що навіть героїчна армія вигине в боях, від голоду й хвороб, якщо її інтенданти (часто у змові з ворогом) крадуть кошти, призначені на оборону. О. Назарук обурювався: «А виновники смерти десятків тисяч молодих людей, надії багатьох матерей і батьків, опори цілого народу – вкравши величезні державні суми, стають могутніми потентатами в державі, яку знищили. І не думайте, що їм так легко можна щонебудь зробити за їх злочин [...]. Бо вони, маючи в руках великі капітали і звязки, вміють стероризувати (застрашити) навіть чесну владу, навіть порядний суд» [18: 7]. О. Назарук називав «мірилом здоровля

державного організму» здатність урядників і судової системи викривати «більших і спритніших злодіїв і корупціонерів» [18: 7]. Але він наголосив, що в боротьбі з цим явищем роль суспільства є не менш важливою, бо навіть «найчистіша» влада «не знищить хворобу корупції, коли суспільність відноситься до неї поблажливо, або й помагає корупціонерам, покриваючи їх. [...] Тимчасом це одинокий випадок в публичному житті, де милосердя не повинно бути» [18: 8]. О. Назарук застерігав, що горе суспільству, яке не бореться з розкрадачами, «бо *майно державне це майно далеких поколінь*, а з сучасного – *майно вдів і сиріт, хворих і немічних, які тисячами в ровах і ранах і у власній крові боронили найбільшого добра кожного племені*: власної держави» [18: 9]. Він наполягав, що суспільство має, навпаки, об'єднатися і кинути всі ресурси на боротьбу з ворогами і зовнішніми, і внутрішніми.

Публіцист наголошував, що вчинені злочини менш страшні, ніж потенційні, «на доконання яких носять уже корупціонери юдиний гріш у кармані» [18: 12]. Він констатував, що у такій страшній для України час, коли ворог контролює кожен клаптик нашої землі, «є між нами люде, що торгують правдою і батьківською землею» [18: 12]. Наскільки проникливими й пророчими виявилися його міркування про це ганебне й смертоносне явище: «І може жде вже десь чужий солдат, що копієм проколе стомлену грудь Українського Народу і дасть йому пити оцет з жовчею... І може чужі череваті банкирі кинуть жереб за останній окрівавлений одяг Українського Народу – за його поля пшеничні, за сади цвітучі, за споконвічні бори в Чорногорі, за трави пахучі, за гуцульську маржину й спалену хатину, за вартніщі від копалень золота копальні нафтові, за срібlistі ріки в зеленім Бескиді, за чудові скелі на горах Горганях». Але він вірив, що Українська держава воскресне, якщо народ «випалить» у собі проказу корупції: «Бо твердий і невмолимий закон природи каже, що право до життя має тільки здоровий нарід, без прокази в нутрі!» [18: 13–14].

Подолати суспільні «хвороби», на думку О. Назарука, у змозі морально-етична «гігієна нації» (у 1930-х роках публіцист розвинув цю думку у цикл однойменних статей), а також рух – активізація громадського життя в усіх його ділянках. Він переконував: «злочин поповняють ті чесні й освічені та чисті люде, що усуваються з політики, «бо вона брудна»» [23: 334]. І чи не найважливішу місію О. Назарук покладав на журналістів. Спостерігаючи зсередини трагічний кінець героїчної УГА на просторах Великої України, ще сто років тому він усвідомив, що у війні з окупантом вирішують не так гармати, як національна пропаганда(!) – найефективніша зброя перед ворогом.

Публіцист аналізував наслідки більшовицької пропаганди. Він слушно зауважив, що більшовики перемогли на Наддніпрянщині не так через військову перевагу, а передовсім завдяки потужній пропаганді, яка оперувала хоча й облудними, проте майстерними під оглядом впливу на свідомість, гаслами. Радянських агітаторів О. Назарук називав краснобаями [19]. Його міркування про московську пропаганду й сьогодні на часі: «Річ ясна, що коли темним масам вічно говориться і пишеться тільки про жолудові ідеали, то годі дивуватися, коли ті маси вкінці підуть за гаслами тих, які прирікають їм найбільше. В неспокійних часах все рішає крайніше гасло» [23: 117].

Як міністр преси і пропаганди, О. Назарук переконався, що в цьому сенсі українська політика суттєво програвала Росії. Він звинувачував еліту у тому, що вона не тільки не протистояла більшовицькій пропаганді, а й сама спокусилася на облудні

гасла: «Під тим оглядом наші політичні партії мають багато на совісти, бо вони захоплюючись «українізацією», «культурними зв'язками» і т.п. агітаційними прийомами большевиків, ширили в нас радянофільство між інтелігенцією і большевицькі настрої в масах» [31: 2]. З метою вироблення дієвої національної контрпропаганди, він почав замислюватися над технікою та засобами збільшення її впливу, над посиленням агітаційної роботи серед мас і вояків. О. Назарук підкреслював важливість питання: «Сіяти треба без уговку – зійде – бо не ма иньшого виходу» [32: 36]; «Треба державну ідею заціплювати не в одиниці, а в маси. Треба нам органу і то дневника» [32: 120].

Отже, причини поразки української державності О. Назарук убачав не тільки на європейській політичній шахівниці, що на ній ЗУНР стала зрештою тією кволою фігурою, якою пожертвували у хитромудрій комбінації сильніші політичні гравці. Критичне око публіциста було звернене передовсім всередину національного життя. Уся його громадсько-політична й творча діяльність відображає найтонші нюанси становлення, а також кризи й переформатування фундаментальних для українців ідей нації, державності, соборності, боротьби. Публіцистика О. Назарука містить проникливі відповіді на запити сьогодення, тому безумовно заслуговує перевидання й наступних досліджень.

REFERENCES

1. А.Ч. Три річниці. Дві 22.І й одна 30.І (Крути). *Нова Зоря*. 1938. Ч. 5. С. 1–2.
2. Лозинський М. Ідея соборності й Галичина. *Українська трибуна*. 1922. 12 січ.
3. Мазепа І. Україна в огні й бурі революції 1917–1921. Частина друга. [Б.м.], 1951. 245 с.
4. [Назарук О.]. В 1-й день листопада. *Нова Зоря*. 1934. Ч. 83. С. 1–2.
5. Назарук О. Військо й політика. Кременець, 1919. 16 с. (Українські просвітні листки Українських Січових Стрільців).
6. [Назарук О.]. Вічна трагедія України. В 10-і роковини катастрофи української державності в Галичині. *Нова Зоря*. 1929. Ч. 41. С. 1–2.
7. Назарук О. Вчасна весна в північній Алберті (З моїх подорожних записок). *Нова Зоря*. 1929. Ч. 33. С. 4–7; Ч. 35. С. 2; Ч. 36. С. 3–5.
8. Назарук О. Галичина й Велика Україна. Трактат присвячений українським жінкам і військовим. Львів, 1936. 156 с.
9. Назарук О. Галицька Делегація в Ризі 1920 р. Спомини учасника. Львів, 1930. 170 с. (Українська дипломатична мемуаристика).
10. [Назарук О.]. Два 22 січня. *Нова Зоря*. 1936. Ч. 5. С. 1–2; Ч. 8. С. 1–2.
11. [Назарук О.]. Дебата між п. М. Січинським і д-ром О. Назаруком перед українським фабричним робітництвом у Клівленді. Відповідь Д-ра О. Назарука. *Січ*. 1925. Ч. 6. С. 2–3.
12. [Назарук О.]. До психології листопадових днів у Галичині 1918 р. *Нова Зоря*. Ч. 91. С. 1–2.
13. [Назарук О.]. Думки на часі. Коротка аналіза того, що сталося і його наслідків та три дезидерати до українського громадянства. *Нова Зоря*. 1928. Ч. 83. С. 1–2.
14. Назарук О. Ескізи зі школи життя. Трилогія: Раб, Хам, Дурень. Камінець: Стрілець, 1919. 22 с.

15. Назарук О. Зі Львова до Варшави. Втеча перед совітами в пам'ятних днях 2–13 жовтня 1939 року; упоряд. М. Швагуляк. Львів, 1995. 94 с.
16. [Назарук О.]. «Зрада Галицька». Що Петлюра писав про УГА. *Нова Зоря*. 1936. Ч. 40. С. 1–2.
17. [Назарук О.]. Ідея і громадянство. Думки на часі. *Нова Зоря*. 1928. Ч. 87. С. 1–2.
18. Назарук О. Корупція в державнім життю. Львів; Відень: Вид. «Українського Прапора», 1921. 14 с.
19. [Назарук О.]. Краснобаї. *Січ*. 1925. Ч. 7. С. 2.
20. [Назарук О.]. Криза демократії а диктатура. *Нова Зоря*. 1929. Ч. 31. С. 1–2.
21. Назарук О. Мої переговори з большевиками. З приводу споминів Бесідовського. *Нова Зоря*. 1930. Ч. 1. С. 5–6; Ч. 2. С. 2; Ч. 4. С. 4; Ч. 6. С. 3; Ч. 10. С. 4; Ч. 12. С. 5.
22. [Назарук О.]. Рефлексії про польський і український автосадизм. *Нова Зоря*. 1928. Ч. 88. С. 1–2.
23. Назарук О. Рік на Великій Україні. Конспект споминів з української революції. Нью-Йорк, 1978. 344 с.
24. Назарук О. Три ідеали. Думки під 1-ий день листопада. *Нова Зоря*. 1937. Ч. 83. С. 3–4.
25. [Назарук О.]. Чого нас вчать два пам'ятні дні 22 січня. *Нова Зоря*. 1936. Ч. 14. С. 1–2.
26. [Назарук О.]. 21.XI. Що сей день повинен пригадувати Українцям і Полякам? *Нова Зоря*. 1935. Ч. 89. С. 1–2.
27. Петлюра С. Перед судом історії. Слово до сучасників і нащадків. *Преса боротьби й ідеї (західноукраїнська публіцистика першої половини ХХ ст.)*: Зб. текстів / Упоряд. і передм. С. Костя. Львів, 1994. С. 365–370.
28. ЦДІАЛ України. Ф. 359. Оп. 1. Спр. 212. Арк. 1–83. (Листи О. Назарука до осіб невстановлених, 06.10.1920–14.12.1924).
29. ЦДІАЛ України. Ф. 359. Оп. 1. Спр. 214. Арк. 1–9. (Лист до невстановленого адресата [в Америці] про «соборну українську державу», Відень, 09.02.1922).
30. ЦДІАЛ України. Ф. 359. Оп. 1. Спр. 400. Арк. 1–2. (Колективний лист про унезалеження укр. земель від Польщі і відродження «самостійної соборної України», без дати).
31. ЦДІАЛ України. Ф. 359. Оп. 1. Спр. 466. Арк. 1–14. (Інтерв'ю редактора журналу «Неділя» з Назаруком О., без дати).
32. ЦДІАЛ України. Ф. 789 (Пристаї Олександр – священик). Оп. 1. Спр. 30. Арк. 1–188. (Листування Пристая О. з О. Назаруком [Епілог О. Пристая, вирізки з газет про О. Назарука], 1922–1932рр.).
33. Цегельський Л. Від легенд до правди: Спомини про події в Україні зв'язані з Першим листопада 1918 р. / Передм. Я. Дашкевича. Львів, 2003. 336 с.

STATE-BUILDING ASPECT OF OSYP NAZARUK OPINION JOURNALISM 1918–1923: HISTORICAL LESSONS

Zoriana Velychko

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str., 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: zvelychko@yahoo.com*

The scientific and social relevance of the research topic in the context of contemporary Ukrainian-Polish relations, as well as the importance of new methodological approaches in the historiography of the Ukrainian press, are substantiated. The article outlines the public, political and journalistic activities of Osyp Nazaruk in the constructing of the Western Ukrainian People's Republic.

The content domains of his opinion writings dates to the period of Ukraining Revolution (1918–1923) as published in separate brochures and in the Ukrainian and emigration periodicals, such as *Strilets (Riflemen)*, *Ukrainskyi Prapor (Ukrainian Flag)*, *Sich*, *Nova Zorya (New Star)*, are analyzed for the first time ever.

The essence and the peculiarities of formation, crisis and transformation of Osyp Nazaruk's worldview, as well as the specifics of his interpretation of the ideas of statehood, unity, struggle are studied out. The article discovers how the columnist interpreted different areas of national life of Ukrainians, especially politics (geopolitics), social phenomena and processes. It clarifies Osyp Nazaruk's views on corruption as the greatest threat to statehood. What is more, his idea of social consolidation is revealed.

The article explains why Osyp Nazaruk assigned a key part in the nation-building and state-building processes to the national press and national propaganda. The predictive value and relevance of certain elements of his views and his opinion writings for the present time are pointed out.

Key words: Osyp Nazaruk, opinion journalism, West Ukrainian People's Republic, state-building, unity.